

فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق با رویکرد
سیاست‌گذاری عمومی و بهره‌گیری از مبانی دینی

حمید دهقانیان^۱ و حیدر نجفی رستاقی^۲
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

---

۱. دانشجوی دکترای جامعه‌شناسی فرهنگی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه: hdehghanian@rihu.ac.ir

۲. دانش آموخته کارشناسی ارشد دانشکده مهندسی صنایع و سیستمها، دانشگاه تربیت مدرس:
heidar.najafi@gmail.com

چکیده

در این پژوهش چارچوبی قرآنی برای فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق با رویکرد سیاستگذاری ارائه گردیده است. سوال اصلی این پژوهش این است که چگونه میتوان با بهره‌گیری از مبانی دینی به الگویی برای سیاستگذاری به منظور فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق دست یافت. در این پژوهش، ابتدا علل و زمینه‌های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی پدیده قاچاق، پیامدهای فرهنگی، سیاسی و اقتصادی پدیده قاچاق و همچنین عوامل تسهیل‌کننده و تشدیدکننده پدیده قاچاق را مدنظر قرار داده و مورد تحلیل و بررسی قرار خواهیم داد. پس از تحلیل این علل، پیامدها و بسترها، ابعاد و رویکردهای فرهنگ‌سازی تکمیل گردیده و در گام بعدی تبدیل به سیاستهای عمومی می‌گردد. این سیاست‌های عمومی در لایه‌های شناختی تبیینی، تقنینی، سیستمی، راهبردی، اجرایی، کنترلی نظارتی و رفتاری عاملی طراحی می‌گردد. آیات و نکات قرآنی مربوط به هر کدام از این سطوح سیاستی استخراج گردیده و در هر کدام از این سطوح به صورت مجزا تشریح خواهد شد.

کلیدواژه‌ها: قاچاق، فرهنگ‌سازی، سیاستگذاری عمومی، سرمایه فرهنگی

مقدمه

پدیده قاچاق کالا آثار و پیامدهای منفی بسیاری برای ابعاد مختلف زندگی و جامعه یک کشور بویژه در بعد اقتصادی دارد و برنامه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی دولت‌ها را مختل کرده و به دلیل آثار پیچیده و زیانبارش تمام برنامه ریزی‌های اقتصادی یک کشور را با شکست روبه‌رو می‌سازد. این پدیده در کنار همه پیامدهایی که دارد تاثیر خاصی بر روی مولفه‌های فرهنگی یک جامعه دارد. البته این رابطه دو طرفه است و وضعیت فرهنگی جامعه نیز یکی از علل شکل‌گیری پدیده قاچاق است. به منظور مدیریت هر چه بهتر فرهنگ برای کاهش تهدیدها و افزایش فرصت‌ها در مواجهه با پدیده قاچاق سیاستگذاران باید به دنبال چارچوبی برای فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق بود. فرهنگ‌سازی در دل خود مفهومی بنام تغییر فرهنگ را به همراه دارد. تغییر فرهنگ^۱ اصطلاحی است که در سیاست‌گذاری عمومی^۲ مورد استفاده قرار گرفته و بر روی تاثیرگذاری سرمایه فرهنگی^۳ بر روی رفتار افراد و جوامع تاکید دارد. این موضوع تاکید اصلی را بر روی سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی موثر بر تصمیم‌گیری داشته و بر روی روشهایی که این تعاملات با دیگر مولفه‌ها همچون میزان در دسترس قراردادن اطلاعات یا انگیزه‌های مالی مرتبط با افراد برای تحریک رفتارها تمرکز دارد. تاثیرات سرمایه فرهنگی شامل نقش والدین، خانواده‌ها و بستگان نزدیک، نهادهایی همچون مدارس و اماکن شغلی، جوامع و همسایگان و تاثیرات اجتماعی کلان‌تر مانند رسانه‌ها می‌باشد.

این سرمایه فرهنگی به ارزش‌های خاص، نگرش‌ها و هنجارهای اجتماعی گفته می‌شود که به نوبه خود هدایت نیت رفتاری منجر به تصمیم‌گیری و یا نوع خاص فعالیت می‌گردد. این نیت رفتاری با عوامل دیگر محرک رفتار مانند مشوق‌های مالی، مقررات و قوانین، و یا سطوح اطلاعات، برای تحریک رفتار واقعی و در دادن بازخور به

سرمایه فرهنگی در تعامل هستند. یکی از مهمترین سرمایه‌های فرهنگی در نظام جمهوری اسلامی مبانی دینی و اعتقادی اسلام و در صدر آنها آیات مبارک قرآن کریم می‌باشد. در این پژوهش با استعانت از سرمایه فرهنگی قرآن کریم در پی پاسخ به این پرسش خواهیم بود که چگونه می‌توان چارچوبی برای فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق ارائه نمود.

لازم به ذکر است سوال اصلی این پژوهش این است که چگونه می‌توان با بهره‌گیری از مبانی دینی به الگویی برای سیاستگذاری به منظور فرهنگ سازی مبارزه با قاچاق دست یافت. علل و زمینه‌ها و همچنین پیامدهای گوناگون پدیده قاچاق و همچنین عوامل تسهیل‌کننده و تشدیدکننده پدیده قاچاق مورد بررسی قرار گرفته و سیاست‌های عمومی در لایه‌های شناختی تبیینی، تقنینی، سیستمی، راهبردی، اجرایی، کنترلی نظارتی و رفتاری عاملی طراحی می‌گردد.

تعریف فرهنگ

به منظور ارائه چارچوبی برای فرهنگ‌سازی ابتدا نیاز به فهم صحیحی از چیستی و جایگاه فرهنگ داریم. کلمه فرهنگ به معنای محل کشت^۱ در انگلیسی میانه بوده و در لاتین به معنای ساکن شدن در جایی و توجه کردن تا پرستش^۲ صورت گیرد. (کیسی، ۱۹۹۶) فرهنگ به همه راههایی که انسان بر بربریت اصلی خود غلبه کرده و از طریق روشهایی به طور کامل انسان می‌شود. (ولکای، ۲۰۰۲: ۸)

فرهنگ شامل ترکیب پیچیده‌ای از دانشها، باورها، هنر، اخلاقیات، قوانین، مشخصات و هر گونه قابلیت‌ها و عاداتی است که به وسیله انسانها و اعضای یک جامعه اکتساب می‌گردد. (تیلور، ۱۹۷۴: ۱۶) در تعریف دیگری از فرهنگ آمده است که فرهنگ روشی از زندگی به طور خاص مشخصه‌ها و باورهای عمومی گروهی

1. Place Tilled
2. to inhabit, care for, till, worship

خاص از مردم در یک زمان مشخص می‌باشد. (دایره المعارف کمبریج، ۲۰۱۵: ۹) به عبارتی دیگر فرهنگ یک سری از فعالیت‌ها و جهان‌بینی‌هاست که انسانها با تصور اینکه افرادی با ارزشهای مشخص در جهان آن را ایجاد نموده و خود را از بعد وجودی فیزیکی محض بالاتر برده و به منظور انکار بی‌معنایی حیوانی، عقلانیت بیشتری را بدست آورده و آگاهی اکتساب می‌نمایند. (سولومان و همکاران، ۲۰۱۰: ۱۴)

در تعاریفی دیگر فرهنگ، مفهوم مرکزی در انسان‌شناسی است که در برگزیده محدوده‌ای از پدیده‌هاست که از طریق یادگیری اجتماعی^۱ در جوامع انسانی منتقل می‌گردد. برخی از جنبه‌های رفتار انسان، از جمله زبان، رسوم اجتماعی مانند خویشاوندی، جنسیت و ازدواج، اشکال بیانی مانند هنر، موسیقی، مراسم، مذهب، و فن‌آوری‌های مانند پخت و پزها، لباس کلیات فرهنگی گفته می‌شود که در تمام جوامع انسانی یافت می‌گردد. مفهوم فرهنگ مادی^۲ در برگزیده مفاهیم فیزیکی فرهنگ همانند فناوری، معماری و هنر می‌باشد در حالیکه ابعاد غیرمادی^۳ فرهنگ همانند قوانین سازمانهای اجتماعی (شامل عملکردهای سازمانهای سیاسی و موسسات اجتماعی)، اسطوره‌شناسی، فلسفه، ادبیات (کتبی و شفاهی) و علوم است که تشکیل دهنده میراث فرهنگی ناملموس^۴ یک جامعه می‌باشد. (مکینز، جان، ۲۰۱۰: ۱۳) فرهنگ در اصل به معنای کشت روح و ذهن، بسیاری از معانی مدرن که بعد از آن بدست می‌آورد در نوشته‌های متفکران آلمانی قرن ۱۸، که در سطوح مختلف در حال توسعه تفکر نقد روسو^۵ از «لیبرالیسم مدرن و روشنگری»^۶ بود. بنابراین یک تضاد بین فرهنگ و تمدن^۷ است که معمولاً در این بیان این نویسندگان بیان شده است. (ولکای، ۲۰۰۲: ۱۵)

-
1. social learning
  2. material culture
  3. immaterial aspects
  4. intangible cultural heritage
  5. Rousseau
  6. modern liberalism and Enlightenment
  7. civilization

فرهنگ‌سازی^۱ و تغییر فرهنگ^۲

در بستر فرهنگ‌سازی ابتدا به مفهوم خلق فرهنگ اشاره می‌نماییم. خلق فرهنگ^۳ شامل هر گونه نوآوری است که جدید بوده و برای گروهی از مردم کارایی داشته و در رفتار آنها تجلی یافته و بصورت یک پدیده فیزیکی ناموجود باشد تعریف می‌گردد. بشریت در یک دوره شتابان تغییر فرهنگی، که متأثر از توسعه تجارت بین‌المللی، توده رسانه‌ها و بالاتر از همه انفجار جمعیت جهانی در میان عوامل دیگر می‌باشد. فرهنگ تحت تاثیر دو نیروی مشوق تغییر و نیروی مقاوم تغییر می‌باشد. این نیروها مرتبط با ساختارهای اجتماعی و رویدادهای طبیعی هستند و در تداوم با نظریات و عملکردهای فرهنگی در ساختار کنونی هستند. (نیل، ۲۰۰۶: ۴)

تعارض فرهنگی^۴ و توسعه ابزارهایش در یک جامعه با جایگزینی دینامیک‌های اجتماعی و توسعه مدل فرهنگی جدید و ترغیب یا فعالسازی اقدامهای مولد می‌توانند تغییر ایجاد نمایند. این تغییرات اجتماعی ممکن است توأم با تغییرات ایدئولوژیکی و انواع دیگر تغییرات فرهنگی باشد. برای مثال حرکت جنبش اعتراضی زنان در آمریکا ایجاد یک رفتار جدید که مولد تغییر در روابط جنسیتی بود از جمله جایگزینی هر دو جنسیت در ساختار اقتصادی را فراهم ساخت. شرایط محیطی ممکن است همچنین به عنوان یک مولفه وارد شود. برای مثال بعد از چرخش گرمسیری جنگل‌ها در پایان عصر یخبندان، سیاره زمین مکان مناسبی برای کشاورزی گردید که همراه با نوآوری‌های فرهنگی خود بود که دینامیکهای اجتماعی را تغییر داد. (پرینگل، ۱۹۹۸: ۶)

علاوه بر این، ایده‌های فرهنگی^۵ ممکن است از یک جامعه به دیگری از طریق انتشار^۶ و یا فرهنگ‌پذیری^۷ انتقال یابد. در انتشار فرم یک پدیده از یک فرهنگ به

-
1. Culture making
  2. Culture change
  3. Cultural invention
  4. Social conflict
  5. cultural ideas
  6. diffusion
  7. acculturation

فرهنگ دیگر منتقل می‌شود. برای مثال همبرگر و فست فود در آمریکا زمانی که به چین معرفی شد عجیب و غریب به نظر می‌رسید. انتشار محرک^۱ (انتشار ایده‌ها) اشاره به یک مولفه از یک فرهنگ دارد که منجر به خلق یا انتشار در فرهنگ‌های دیگر می‌شود. اقتباس مستقیم از سوی دیگر تمایل اشاره به انتشار ابزاری ملموس از یک فرهنگ به فرهنگ دیگر دارد. نظریه انتشار نوآوری ارائه دهنده یک مدل پژوهش محور است که چرا و چه زمانی افراد و فرهنگ‌ها با ایده‌ها، اقدامات و محصولات جدید مطابقت پیدا می‌نمایند.

فرهنگ‌پذیری معنای دیگری دارد، اما در این بستر اشاره به جایگزینی خصلت‌های یک فرهنگ با خصلت‌های فرهنگ دیگر دارد، به نظیر آنچه در قبایل محلی آمریکا و تعداد بسیاری از افراد بومی در فرآیند مهاجرت رخ داد. فرآیندهای مرتبط در سطح افراد شامل استحاله فرهنگی^۲ (تمایل و تطابق با فرهنگ متفاوت با یک فرد) و ادغام فرهنگی^۳ می‌باشد. (دیوید، بری، ۲۰۱۰) تغییر فرهنگ اصطلاحی است که در خط مشی‌گذاری عمومی^۴ مورد استفاده قرار گرفته و بر روی تاثیرگذاری سرمایه فرهنگی^۵ بر روی رفتار افراد و جوامع تاکید دارد. این موضوع تاکید اصلی را بر روی سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی موثر بر تصمیم‌گیری داشته و بر روی روشهایی که این تعاملات با دیگر مولفه‌ها همچون میزان در دسترس قرار دادن اطلاعات یا انگیزه‌های مالی مرتبط با افراد برای تحریک رفتارها تمرکز دارد. تاثیرات سرمایه فرهنگی شامل نقش والدین، خانواده‌ها و بستگان نزدیک، نهادهایی همچون مدارس و اماکن شغلی، جوامع و همسایگان و تاثیرات اجتماعی کلان‌تر مانند رسانه‌ها می‌باشد. این سرمایه فرهنگی به ارزش‌های خاص، نگرش‌ها و هنجارهای اجتماعی گفته می‌شود که به نوبه خود هدایت نیت رفتاری منجر به تصمیم‌گیری و یا نوع خاص

1. Stimulus diffusion
2. assimilation
3. transculturation
4. public policy
5. cultural capital

فعالیت می‌گردد. این نیت رفتاری با عوامل دیگر محرک رفتار مانند مشوق‌های مالی، مقررات و قوانین، و یا سطوح اطلاعات، برای تحریک رفتار واقعی و در دادن بازخور به سرمایه فرهنگی در تعامل هستند. به طور عمومی کلیشه‌های فرهنگی^۱ مقاومت زیادی را در مقابل تغییر و بازتعریف خود نشان می‌دهند. فرهنگ، برای مشاهده‌گران عموماً به صورت ثابت به نظر می‌رسد زیرا جهش فرهنگی^۲ به صورت خزننده و تدریجی رخ می‌دهد. تغییر فرهنگی یک فرآیند طولانی مدت است. اگرچه توسعه نهادهای اقتصادی و سیاسی این فرآیند را تسهیل می‌کند. در تحقیقی نشان داده شد که چطور تخط مشی‌گذاری عمومی می‌تواند منجر به تغییر فرهنگی و اجتماعی از طریق مداخله‌های پایین دستی^۳ از جمله انگیزه‌های مالی، قوانین، مقررات و ارائه اطلاعات و همچنین مداخلات بالادستی^۴ مانند پدر و مادر، همسالان و برنامه‌های تربیتی، و یا توسعه شبکه‌های اجتماعی است.

در راستای تعریف فرهنگ‌سازی می‌توان به مواردی همچون سرمایه فرهنگی نیز اشاره نمود. سرمایه فرهنگی شامل نگرش‌ها، ارزش‌ها، آرمان‌ها و حس خودکارآمدی که بر روی رفتار موثر است. سرمایه فرهنگی خود در طول زمان تحت تاثیر رفتار قرار می‌گیرد. مورد دیگر توجه به تغییر روح اجتماعی زمانه^۵ به معنی تکامل‌های اجتماعی و ارزش‌هایی می‌باشد که مستولی بر سرمایه فرهنگی در جامعه است. همچنین توجه به فرایندی که در آن روایت سیاسی و ایده‌ها و نوآوری‌های جدید روح اجتماعی زمانه را در محدوده باند کشسانی افکار عمومی^۶ تغییر می‌دهد.

یکی دیگر از مفاهیمی که این پژوهش به آن توجه داشته فرآیند هنجارسازی رفتاری^۷ به معنای رفتار و اعمالی که به درون هنجارهای فرهنگی و اجتماعی نفوذ

1. cultural stereotypes
2. cultural mutations
3. 'downstream' interventions
4. 'upstream' interventions
5. shifting social zeitgeist
6. 'elastic band' of public opinion
7. behavioral normalization

می‌کند می‌باشد. استفاده از بینش مخاطب^۱ و اهمیت مدیریت برنامه‌های سیاستی در اطراف یک مدل زیست محیطی از رفتار انسان برای محاسبه اینکه سیاست چطور در طول زمان با سرمایه فرهنگی تعامل داشته و بر روی آن تاثیر می‌گذارد، از جمله موارد دیگری است که در این چهارچوب سیاستی و راهبردی مورد توجه بوده است. (نات و همکاران، ۲۰۰۸: ۱۶)

نات و همکارانش در پژوهشی با استفاده از نمونه‌های از طیف وسیعی از زمینه‌های سیاستی نشان دادند که چگونه از چارچوب تغییر فرهنگ می‌توان در سیاست گذاری استفاده نمود. (نات و همکاران، ۲۰۰۸) برای مثال به منظور تشویق آرمان‌های آموزشی توصیه استفاده بیشتر از سال‌های اولیه و مداخلات پدر و مادر، بهبود و توسعه روایت‌های مثبت در آموزش و همچنین سیستم‌های مشاوره یکپارچه، کمک‌های مالی و روش‌های بازاریابی اجتماعی را پیشنهاد دادند. همچنین برای ارتقاء زندگی سالم و مسئولیت شخصی آنها توصیه ساخت زندگی سالم با استفاده از بهبود زیرساخت اجتماعی، ایجاد مشارکت با مدارس و کارفرمایان، حمایت بیشتر یک به یک برای سلامت در کنار استفاده از مقررات و قوانین بر روی محصولات ناسالم، ارائه اطلاعات سلامت و بازاریابی سلامت برای ترویج انواع تطبیق‌پذیر رفتار. در مثالی دیگر برای توسعه هنجارهای پایدار زیست محیطی آنها تقویت پایداری از طریق تشریح خط‌مشی‌ها، با استفاده از مدارس و بخش داوطلبانه برای ترویج پیام‌های زیست محیطی، توسعه زیرساخت‌های که انتخاب پایدار را آسان می‌نماید، همراه با یک بسته وسیع‌تری از اقدامات در انگیزه‌های مالی، مقررات، خدمات مشاوره و جنبش‌های ائتلاف را توصیه نمودند.

چارچوبی برای فرهنگ‌سازی و رویکردهای فرهنگ‌سازی

در ادامه پژوهش به چارچوبی برای فرهنگ‌سازی و رویکردهای فرهنگ‌سازی اشاره

1. customer insight

شده است. (نات و همکاران، ۲۰۰۸: ۱۱) چارچوب نخست ابعاد مختلف فرهنگ‌سازی را در چهار بعد جامعه، بعد خانواده، دوستان و وابستگان، بعد سازمان، مدرسه و محل کار و در نهایت در بعد انجمن‌ها و همسایگان تقسیم بندی می‌نماید. در این چارچوب به ساختارهای و بسترها و نهادهای اجتماعی اشاره گردیده است که در ایجاد و شکل دهی فرهنگ عمومی تاثیر گذارند و شناخت و برنامه ریزی برای این نهادهای اجتماعی در فرهنگ‌سازی اجتماعی تاثیر بسزایی خواهد داشت. در شکل زیر این چارچوب را به همراه ابعاد و مولفه های راهبردی آن مشاهده می‌نمایید.

• آموزش والدین • ارتقاء روابط مثبت همسالان • ایجاد مدل‌های قوی و نقش معنی دار • طرح های مشاوره		خانواده، دوستان و وابستگان	
• پرداخت سیاسی • ایجاد انجمن برای بحث و گفت و گو • پرورش ایده های جدید و نوآوری های اجتماعی • اطمینان از سازگاری سیاست استفاده از رسانه‌ها و کانال‌ها	جامعه	فرهنگ‌سازی	• سازمان، مدرسه، محل کار • اصلاحات برنامه درسی و آموزش • قابلیت ساخت و ظرفیت نیروی کار • خدمات عمومی • توسعه سازمان های داوطلبانه
• سیاست همسایگی • توسعه انسجام جامعه • ارتقاء و پرورش شبکه های اجتماعی • بهبود کیفیت زیرساخت‌های ساخته شده		انجمن و همسایگان	

شکل ۱. چارچوبی برای فرهنگ‌سازی

هماتطور که در ادامه مشاهده می‌نمایید، چارچوب بعدی به انواع رویکردها در فرهنگ‌سازی اشاره دارد. این چارچوب ابعاد چهارگانه تواناسازی، تعامل، نمونه‌سازی و تشویق را دربر می‌گیرد و در هر کدام از این ابعاد به مولفه‌هایی راهبردی اشاره گردیده است. تواناسازی به معنای ایجاد بسترها و زمینه‌های لازم برای فرهنگ‌سازی، تشویق به معنای ایجاد انگیزه به منظور تسریع و بهبود فرآیند فرهنگ‌سازی، نمونه‌سازی به معنای ایجاد الگوها جهت ایجاد نمونه‌هایی اجتماعی و همچنین تعامل به منظور ایجاد شبکه‌ها و بسترهای ارتباطی اجتماعی در این چارچوب مطرح می‌گردد. البته به نظر می‌رسد، در حالتی کامل‌تر در صورتی که فرهنگ‌سازی را ناظر به اجرا ببینیم باید ابعاد کنترلی و نظارتی را نیز به این چارچوب اضافه نماییم.

• ایجاد ظرفیتها و جایگزین‌ها • حذف موانع • تاسیس منابع قابل اعتماد از اطلاعات • توسعه مهارت‌ها و قابلیت کاربران • ایجاد خدمات حمایتی		تواناسازی	
• تشویق افراد، گروه‌ها و تامین کنندگان (اعم از مالی و غیر مالی) • قوانین و مقررات • ایجاد قوانین و اعتمادسازی • شناخت و پاداش موفقیت • آمادگی برای ایجاد مجازات و تحریم در صورت لزوم	تشویق	رویکردهای فرهنگ‌سازی	تعامل
		تعامل با شهروندان و توسعه مکانیسم‌های همکاری	
		ایجاد شبکه‌های اطلاعاتی شهروند محور	
		ایجاد مجامع مشورتی	
		اتصال از طریق رسانه‌ها و بازاریابی اجتماعی	
		نمونه‌سازی	
		• هدایت با نمونه‌سازی • ایجاد پیام فوری و سازگار	

شکل ۲. چارچوبی برای رویکردهای فرهنگ‌سازی

در چارچوب زیر نیز طیف تمرکز پتانسیل برای تغییر فرهنگ را در چهار بخش مشاهده می‌فرمایید تغییر فرهنگ یا مرتبط با تغییر نگرش عمومی می‌باشد و یا مرتبط به تغییر در نگرشی خاص از افراد و همچنین از بعد نقطه هدف حیطه گستردگی اجتماعی تغییر فرهنگ یا مربوط به تمام جامعه می‌باشد یا زیرگروه های خاصی از جامعه مد نظر سیاستگذار می‌باشد. در شکل زیر این طیف را مشاهده می‌نمایید.

جدول ۱. طیف تمرکز پتانسیل برای تغییر فرهنگ

نگرش خاص	نگرش عمومی	
تلاش برای تاثیر فرهنگی مرتبط با نگرش خاص نسبت به برخی ارزشها در سطح تمام جامعه	تلاش برای تاثیر فرهنگی مرتبط با نگرش عمومی نسبت به برخی ارزشها در سطح تمام جامعه	تمام جامعه
تلاش برای تاثیر فرهنگی مرتبط با نگرش خاص نسبت به برخی ارزشها در سطح زیرگروه های اجتماعی	تلاش برای تاثیر فرهنگی مرتبط با نگرش عمومی نسبت به برخی ارزشها در سطح زیرگروه های اجتماعی	زیرگروه ها

مفهوم سیاستگذاری و سیاست عمومی

توماس بریکلند معتقد است که تعریف واحدی از معنای سیاست عمومی در میان نظریه پردازان این رشته وجود ندارد. وی در این کتاب به چند تعریف به شرح زیر اشاره می‌کند: «سیاست عمومی همواره به مجموعه هایی از عمل دولتی و مقاصدی که آن اعمال را ایجاب می‌کند اشاره دارد» «سیاست عمومی، نتیجه برآیند و برون داد کشمکش در درون دولت بر سر این مسئله است که چه چیزی از آن چه کسی است؟»، «سیاست عمومی عبارت از، تصمیمات سیاسی است که دولت در جهت به اجرا گذاشتن برنامه هایی برای نیل به اهداف اجتماعی اتخاذ می‌کند»، «سیاست عمومی متشکل از مجموعه ای از عملکردهای دولتی است که یا مستقیماً توسط دولت یا توسط نمایندگان آنها اعمال می‌شود و بر زندگی عامه تاثیر می‌گذارد.» (بریکلند، ۱۹۹۹: ۲۱)

میشال گرفت معتقد است که سیاست عمومی به شیوه‌های مختلفی تعریف شدنی است، اما اصولاً سیاست عمومی سلسله‌ای از اقدامات دولت در پاسخ به مشکلات اجتماعی است. مشکلات اجتماعی وضعیت‌هایی است که برای عموم پذیرفتنی نیستند و در سطح وسیعی درک می‌شوند و نیاز به مداخله برای حل آنها احساس می‌شود. مشکلاتی چون سیر فقه‌قراایی محیطی^۱، ایمنی محل کار یا دسترسی به خدمات و حفظ سلامت را می‌توان نام برد که لازم است یا از سوی دولت یا بخش خصوصی یا ترکیبی از هر دو حل شود. همچنین نیاز به سیاستگذاری در دو سطح محلی و ملی احساس می‌شود. در سطح محلی میزان اشتغال و بیکاری نیروی کار، نرخ بالای جرم و جنایت یا نزاع‌های شهری ممکن است توجه استاندار، شهردار یا شورای شهر را برای سیاستگذاری جلب و برای حل آنها اقدام کنند. در سطح ملی هم ممکن است نگرانی در خصوص عدم دسترسی به امکانات حفظ سلامت به طور منصفانه یا بی‌اعتمادی به دولت و مانند آن سیاستگذاران با به سیاستگذاری وادار کند. (گرفت و همکاران، ۲۰۰۳: ۲۱) تاراس^۲ بیان می‌کند که سیاست عمومی مفهومی مجادله‌ای است که متضمن هر موضوعی درباره انتخاب دولت و اجرای آن با مطالعه مشکلاتی خاص است. سیاست عمومی مشکلاتی را که جنبه عام دارند یا خاص گروهی از افرادند، اما نگرانی‌های عمومی را سبب شده و آزاردهنده‌اند را مطالعه و بررسی می‌کند. (تاراس، ۲۰۰۷: ۱۵)

چالز جونز^۳ بر این باور است که سیاستگذاری عمومی اصطلاحی چندوجهی است که مورد توجه در عرصه‌های متفاوت می‌باشد. سیاست رفت و آمد در هر شهر، سیاست هر کشور و مانند آن از جمله مواردی است که می‌توان به عنوان معنای این اصطلاح ذکر کرد. ایومنی^۴ و ژان کلود تونیگ^۵ چنین معنایی را پیشنهاد می‌کنند، سیاستگذاری عمومی پدیده‌ای است که در قالب یک برنامه دولتی، در یک بخش از

1. Environmental Degradation
2. Taras
3. Charles Jones
4. Yves Meny
5. Jean-Claude Thoeing

جامعه یا یک فضای جغرافیایی ظاهر می‌شود. سیاست‌های کشاورزی، سیاست‌های شهرنشینی یا سیاست‌های حمل و نقل در واقع به عنوان مجموعه‌ای از برنامه‌های دولتی در زمینه کشاورزی، شهرنشینی و حمل و نقل عمومی تلقی می‌شود. (مولر، ۱۹۹۸) سیاستگذاری در معنای ساده «شیوه مشخص شکل دادن به عمل» تعریف می‌شود، سیاستگذاری بیشتر تلاشی آگاهانه و هدفمند است تا نامنظم یا تصادفی. (کلباتچ، ۲۰۰۲: ۶۷) فرآیند سیاست ترکیبی از سه نوع فعالیت به هم مرتبط است (که الزاما مرحله‌ای و به طور آشکار مجزا نیستند). این فعالیتها عبارتند از تحلیل سیاستی یا سیاستگذاری، اجرای سیاست و ارزیابی سیاست. با این حال فرآیند سیاست نه لزوما تلاشی برای بهینه‌سازی است. (لیندبلوم، ۱۹۵۹: ص ۷۸)، نه منحصرآ یک فرآیند متمرکز و بالا به پایین. به طور کلی جوهره فرآیند سیاست انتخاب و تصمیم‌گیری است خواه در سیاستگذاری یا فعالیت‌های اجرا یا ارزیابی. (آلیسون، ۱۹۷۱: ۴۳)

پیدایش علوم سیاستگذاری ریشه در آثار «لاسل و لرنر» در اوایل دهه پنجاه قرن بیستم میلادی دارد. (لاسل و لرنر، ۱۹۵۱: ۳) علوم سیاستگذاری بخشی از جنبش عقلایی کردن زندگی بشری و عقلایی عمل کردن بشر است که به کمک آن انسان سعی می‌کند به تسلط روزافزونی بر زندگی اجتماعی خویش دست یابد. «تحلیل سیاست‌های عمومی»، حلقه مفقوده‌ای است که پژوهشگران را در شناخت تجربی پیچیدگی قانونگذاری حکومتی و ماهیت آن یاری می‌دهد (دوران، ۱۹۹۰: ۲۲۷) و بالاخره، به بیانی فنی تر، علوم سیاستگذاری عبارت است از ترکیبی از علم، مهارت، هنر به این ترتیب که: علم: بدنه تئوریک، مفاهیم و روشهای اساسی آن است. مهارت مجموعه‌ای از تکنیک‌های کاربردی، قواعد عملی و روشهای استاندارد و هنر: عبارت است از مشی، سبک و حالتی که کاری انجام می‌شود (مچرزوک، ۱۹۴۸: ۱۱) ویژگی‌های علم سیاستگذاری از منظر لاسول چند رشته‌ای^۱ بودن، حل مسئله‌ای^۲ و ارزشی مصرح^۳ می‌باشد. (لاسل و لرنر، ۱۹۵۱: ۳)

1. Multi disciplinary
2. Problem - solving
3. Explicitly normative

فرآیند سیاستگذاری عمومی

«جیمز اندرسون» و همکارانش هفت مرحله مختلف زیر را در فرآیند سیاستگذاری

کرده‌اند (اندرسون، ۱۹۴۸: ۵)

الف) مرحله طرح مسئله

ب) تشکیل فهرستی از مسائل که لازم است دولت برای آن چاره جویی کند.

(دستور کار دولت)

ج) مرحله ارزیابی پیشنهادهاى مختلف برای راه حل یابی (فرموله کردن)

د) مرحله انتخاب (تصمیم گیری)

ه) مرحله اتخاذ یک سیاست

و) مرحله اجرا و اخذ بازخورد

ز) مرحله ارزیابی نتایج سیاست اجرا شده

قاچاق

در این بخش قبل از اینکه به چارچوب فرهنگ‌سازی در زمینه مبارزه با قاچاق اشاره نماییم ابتدا تعاریفی از قاچاق ارائه نموده و سپس علل و زمینه های شکل گیری آن را اجمالاً بررسی خواهیم نمود. قاچاق یک کلمه ترکی است به معنای فراری یا در حال فرار. قاچاق به معنی عملی است که به صورت پنهانی انجام می‌شود. در قاچاق، قوانین و مقررات جاری نقص می‌شود و به همین خاطر قانون گذار، مرتکبین آن را مستحق مجازات می‌داند. قاچاق یک جرم است و قانون مجازات اسلامی در ایران، قاچاق را جرم مشمول تعزیرات حکومتی می‌داند. قاچاق که به انگیزه فرار صورت می‌گیرد دولت را از درآمد های قانونی خود، محروم می‌کند و بر این اساس منابع بخش عمومی را تحت تاثیر قرار می‌دهد. (پژویان، ۱۳۸۵: ۸) در یک تعریف که سازمان جهانی گمرک ارائه نموده است قاچاق را تخلف گمرکی از طریق جابجایی کالا در طول یک مرکز گمرکی به روش مخفیانه و به منظور فرار از نظارت گمرکی دانسته است. (نوری،

۱۳۸۵: ۱۱). در ایران در اصطلاح گمرک و سایر دستگاه‌های دولت، منظور از قاچاق گریزاندن کالا از پرداخت مالیات و عوارض به دولت است. در مجموع در تعریف قاچاق می‌توان گفت «هر گونه فعالیت غیرقانونی در امر واردات، صادرات، خرید، فروش، تولید، توزیع، حمل و نگهداری کالا و ارز» قاچاق محسوب می‌شود. شخص یا اشخاصی را که مبادرت به انجام قاچاق نماید قاچاقچی یا سوداگر و کالاهای اقتصادی را که مورد قاچاق قرار می‌گیرد کالای قاچاق یا به اختصار قاچاق می‌نامند. (محسنی، ۱۳۸۹: ۱۲)

مفهوم قاچاق در برگیرنده طیف گسترده‌ای از فعالیتها می‌شود. این طیف مواردی همچون تولید بدون اخذ مجوز از مراجع ذیصلاح، بازرگانی بدون ثبت در دفاتر رسمی، عرضه کار بدون مجوز در بازار، دستکاری در اسناد دولتی و تجاری و جعل آنها، رشوه‌خواری، تولید و توزیع کالاهای ممنوع و خرید و فروش آن مثل مواد مخدر، مشروبات الکلی و غیره همگی از اشکال قاچاق اند و همانطور که ذکر شد همه این موارد دو خصیصه مشترک دارند: ۱) بدون مجوزند ۲) افراد با انگیزه کسب سود بیشتر از فعالیت‌های رسمی به این گونه فعالیت‌ها اقدام می‌کنند. (پورنیازی، ۱۳۸۹: ۵)

در ادامه به منظور سیاستگذاری هر چه بهتر در زمینه فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق، با توجه به مرور ادبیاتی که در زمینه قاچاق انجام گرفته است به زمینه‌ها و پیامدهای شکل‌گیری پدیده قاچاق کالا اشاره خواهیم نمود. این زمینه‌ها و پیامدها شامل زمینه‌ها و پیامدهای اقتصادی، زمینه‌ها و پیامدهای فرهنگی و اجتماعی و زمینه‌ها و پیامدهای سیاسی و امنیتی اشاره خواهیم نمود. سپس به راهبردها و راهکارهای مبارزه و برخورد با معضل قاچاق کالا پرداخته و عوامل تسهیل‌کننده و تشدیدکننده قاچاق کالا (بسترها و زمینه‌ها) را طرح خواهیم نمود.

زمینه‌ها و پیامدهای شکل‌گیری پدیده قاچاق کالا

• زمینه‌ها و پیامدهای اقتصادی: موارد مختلفی را به عنوان عوامل اقتصادی

شکل‌گیری پدیده قاچاق ذکر می‌کنند. از جمله این موارد می‌توان به وجود نیازها و تقاضاها در درون کشور، پایین بودن کیفیت محصولات داخلی و قیمت بالای آنها (نصیری، ۱۳۹۰: ۸)، پرسود بودن قاچاق کالا، میزان بالای تعرفه‌های گمرک در واردات و صادرات رسمی (پژویان، ۱۳۸۵)، تخصیص یافتن یارانه به بعضی از کالاها در داخل (نصیری، ۱۳۹۰: ۶) و پایین بودن ضریب ریسک اقتصادی در قاچاق کالا (نصیری، ۱۳۹۰: ۱۱) اشاره نمود. از جمله پیامدهای اقتصادی می‌توان به تضعیف تولید ملی (آقازاده، ۱۳۸۵: ۲۷-۲۸)، بی‌توجهی به برنامه‌های اقتصادی (افخم‌زاده، ۱۳۸۸: ۹)، ایجاد هزینه بیشتر در واردات رسمی. (پورنیازی، ۱۳۸۹: ۹)، کاهش سود و درآمد مرزی دولت (نصیری، ۱۳۹۰)، مختل شدن نظام ارزی ملی (نصیری، ۱۳۹۰)، ایجاد اقتصاد پشت پرده و تاثیرات منفی بر بازرگانی (آقازاده، ۱۳۸۵: ۲۸-۲۹) اشاره نمود.

- **زمینه‌ها و پیامدهای فرهنگی و اجتماعی:** مهمترین زمینه‌های فرهنگی شکل‌گیری پدیده قاچاق شامل تبلیغات موجود در رسانه‌ها و شبکه‌های ماهواره‌ای (پورنیازی، ۱۳۸۹: ۵)، وضعیت نابسامانی شغل و کار در حیطه‌های مرزی کشوری، ساختار نابسامان اداری (نصیری، ۱۳۹۰: ۱۳) را می‌توان ذکر کرد. در این زمینه از جمله آثار و پیامدهای فرهنگی و اجتماعی می‌توان به آثار منفی قاچاق کالا بر سلامت و بهداشت جامعه (افخم‌زاده، ۱۳۸۸: ۴)، اختلال در الگوی مصرف جامعه (پورنیازی، ۱۳۸۹)، کاهش فرصت‌های شغلی و رواج بیکاری (سلطانی‌نژاد، ۱۳۸۹: ۸)، از خود بیگانگی و تهاجم فرهنگی (افشار، ۱۳۸۸: ۱۷۱)، کم‌رنگ شدن ارزش‌های دینی و اخلاقی (سیف، ۱۳۸۷: ۱۰۷)، تضعیف فرهنگ کار، گسترش فرهنگ مصرف و تجمل‌گرایی، از خود بیگانگی، کاهش ارزش‌گرایی، هدر رفتن سرمایه اجتماعی، غارت هویت فرهنگی، بحران در کانون خانواده، کاهش امنیت اجتماعی، خدشه‌دار شدن اصول اخلاقی، شکست سیاست‌های فرهنگی دولت و اشاعه الگوی ناسازگار زیست فرهنگی اشاره کرد.

• **زمینه‌ها و پیامدهای سیاسی و امنیتی:** از جمله علل در این زمینه‌ها می‌توان به همسایگان ناامن و ناپایدار کشور (نوری، ۱۳۸۵: ۷)، فعالیت‌های سرویس‌های اطلاعاتی، فقدان یا ضعف قوانین موجود (نوری، ۱۳۸۵: ۷)، کمبود تجهیزات و اقدامات نظارتی در مرزها، فقدان دانش کاربردی در عوامل اجرایی و نظارتی، مرزهای طولانی کشور (نصیری، ۱۳۹۰: ۱۴)، فساد در عوامل اجرایی و نظارتی اشاره نمود. در این زمینه آثار و پیامدهای سیاسی و امنیتی شامل مواردی همچون کاهش اقتدار و مشروعیت نظام سیاسی. (سلطانی نژاد، ۱۳۸۹: ۹)، تهدید امنیت داخلی. (محسنی، ۱۳۸۹: ۱۸)، شکاف طبقاتی. (غلامی باغی، ۱۳۸۹: ۵۸)، گسترش روحیه قانون گریزی و خلافکاری، ایجاد فساد مالی در دستگاه‌های دولتی و آلوده کردن نیروهای دولتی، کاهش امنیت عمومی و تیره شدن روابط با کشورهای همسایه و پیامدهای ناشی از آن اشاره کرد.

راهبردها و راهکارهای مبارزه و برخورد با معضل قاچاق کالا

در زمینه راهکارهای اقتصادی می‌توان به حمایت از تولیدات داخلی و ارتقا کیفیت آنها، آزاد سازی اقتصادی و رفع محدودیت‌های تجارت خارجی، اصلاح سیستم اعطای یارانه، شناسنامه‌دار کردن کالاها، خصوصی سازی و آزاد سازی اقتصاد داخلی (سیف، ۱۳۸۷: ۱۹۵)، برقراری تعرفه‌ها و عوارض گمرکی هدفمند، محدود و متناسب، هماهنگ سازی مقررات (افشار، ۱۳۸۸: ۱۷۲) و ایجاد اشتغال بویژه در مناطق مرزی (مددی، ۱۳۸۸: ۱۱) اشاره کرد.

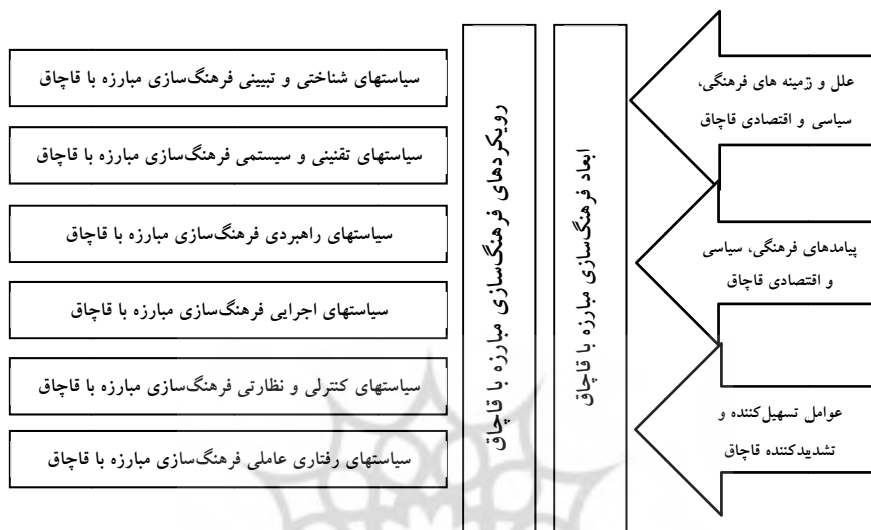
در زمینه راه کارهای فرهنگی، اجتماعی و علمی مواردی همچون تحول در فرهنگ مصرف داخلی به سمت تولیدات داخلی (افشار، ۱۳۸۸: ۱۷۲)، همگانی و مردمی نمودن فرهنگ مبارزه با قاچاق (حاتم، ۱۳۸۹: ۱۸-۱۹)، اطلاع رسانی درباره مبانی فقهی و شرعی قاچاق کالا، انجام کار پژوهشی و علمی پیرامون موضوعات مربوط به قاچاق و استفاده از نتایج آنها در مبارزه با این معضل، رفع موانع بوروکراسی و

کاغذبازی طویل، فرهنگ‌سازی و رشد سطح آگاهی‌ها، باورها و نگرش‌های اجتماعی در مواجهه با پدیده قاچاق، دوری از تجملات برای تغییر الگوی مصرف و جایگزین نمودن فرهنگ مصرفی معقول، جلوگیری از تبلیغ کالاهای خارجی در رسانه‌ها و استفاده از دیدگاه‌ها و نظرات اساتید و نخبگان علمی و دانشگاهی کشور در پیشگیری و مبارزه با قاچاق ذکر می‌گردد.

در زمینه راه کارهای سیاسی، نظارتی مواردی همچون گسترش روابط با همسایگان در مبارزه با قاچاق (محسنی، ۱۳۸۹: ۲۹)، بالا بردن ریسک قاچاق کالا. (افشار، ۱۳۸۸: ۱۷۲)، طرح‌های نظارت بر ترانزیت (سیف، ۱۳۸۸: ۱۸۲)، نظارت بر فعالیت‌های مناطق آزاد تجاری و بازرچه‌های مرزی (سیف، ۱۳۸۸: ۲۰۵)، تدوین قوانین کارآمد و محکم و پر کردن خلاءهای قانونی، بهره‌گیری از تجهیزات مدرن و کافی برای کنترل مرزها، شناسایی و محو باندهای کلان قاچاق، نظارت و بازرسی دقیق نیروهای انتظامی و اطلاعاتی در مناطق مرزی، پشتیبانی و نظارت اطلاعاتی و امنیتی از ماموران دولتی و انتظامی و جلوگیری از عبور قاچاقچیان از آنان، توجه به مکانیزه و الکترونیکی شدن گمرکات و سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، نظارت و هماهنگی بین دستگاه‌های مبارزه‌کننده پیشنهاد می‌گردد.

چارچوب پیشنهادی سیاستگذاری عمومی فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق

در این چارچوب، سیاستگذار ابتدا علل و زمینه‌های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی قاچاق، پیامدهای فرهنگی، سیاسی و اقتصادی قاچاق و عوامل تسهیل‌کننده و تشدیدکننده قاچاق را مدنظر قرار داده و مورد تحلیل و بررسی قرار می‌دهد. پس از تحلیل این علل، پیامدها و بسترها مدل ابعاد فرهنگ‌سازی و رویکردهای فرهنگ‌سازی تکمیل گردیده و در گام بعدی تبدیل به سیاستهای عمومی می‌گردد. این سیاست‌های عمومی در لایه‌های شناختی تبیینی، تفنیسی سیستمی، راهبردی، اجرایی، کنترلی نظارتی و رفتاری عاملی طراحی می‌گردد.

شکل ۵. چارچوب پیشنهادی سیاستگذاری عمومی فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق

ابعاد و مولفه های سیاستی فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق بر اساس آیات قرآن کریم
 پس از استخراج سطوح سیاست های عمومی مبتنی بر علل، پیامدها و بسترهای تسهیل‌کننده قاچاق و ابعاد و رویکردهای فرهنگ‌سازی، مولفه های دینی و قرآنی مرتبط با این سطوح ارائه می‌گردد. هر کدام از آیات قرآنی از منابع مرتبط با رویکردهای مدیریتی به قرآن استخراج شده (قرائتی، ۱۳۸۷: ۲۱) و در هر کدام از سطوح سیاستگذاری قرار داده شده است. البته لازم به ذکر است که پژوهشگر ادعای ارائه کامل و دقیقی از آیات مرتبط ندارد، بلکه آیات استخراج شده تنها بخشی از آیات الهی است که در سطح فهم و توان پژوهشگران و منابع استفاده شده بوده است و سهم ناچیزی از عظمت کلام الهی را در بر می‌گیرد.

دوماهنامه اقتصاد پنهان
 سال اول
 شماره دوم
 بهار ۱۳۹۶

پایگاه تخصصی
 پژوهشی و آموزشی

جدول ۳. مولفه‌های استنباطی در حوزه شناختی و تبیینی در فرهنگ‌سازی

حوزه شناختی و تبیینی	
آیات مرتبط	مولفه‌های استنباطی
فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ ... (آل عمران، ۵۲) / وَلَمَّا أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ... قُلْتُمْ أَنَّى هَذَا قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ... (آل عمران، ۱۶۵) / وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا ... (اعراف، ۴) / وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَانْسَلَخَ مِنْهَا فَاتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْعَاوِينَ (اعراف، ۱۷۵) / فَلَا يَغْرُرْكَ تَقَلُّبُهُمْ فِي الْبِلَادِ (غافر، ۴) / فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ... (غافر، ۸۲) / وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَئِذَا نُنَادُوا لَمَّا كَانُوا خَيْرًا مَا سَبَّحْنَا إِلَيْهِ وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ فَيَسْتَفِئُونَ هَذَا إِفْكًا قَدِيمًا (احقاف، ۱۱) / وَلَا رَجَالٌ مُؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُؤْمِنَاتٌ لَمْ نَعْلَمُوهُنَّ أَنْ تَطَّوْرَهُنَّ فَتُصَيَّبَنَّكُمْ مِنْهُنَّ مَعْرَةٌ بَغَيْرِ عِلْمٍ ... (فتح، ۲۵)	شناخت تهدیدها، شناخت ضعف‌ها، عبرت از گذشتگان، تبیین تهدیدها، آگاهی از محیط، گذشته و آینده، پیش‌بینی تبلیغات مخالفان، پیامدهای تصمیم

جدول ۴. مولفه‌های استنباطی در حوزه تقنینی و سیستمی در فرهنگ‌سازی

حوزه تقنینی و سیستمی	
آیات مرتبط	مولفه‌های استنباطی
كَيْفَ تَكْفُرُونَ وَ أَنْتُمْ تُتْلَى عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ وَ فَيَكُمُ رَسُولٌ... (آل عمران، ۱۰۱) / وَتَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَسَارِعُونَ فِي الْأَلْئِمِ وَالْعُلُودِ وَ أَكْلِهِمْ السُّخْتِ... (مائده، ۶۲) / وَ لَا تَقْرَبُوا الزَّوْجَى إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَ سَاءَ سَبِيلًا (اسراء، ۳۲) / قُلْ كُلُّ يَعْمَلْ عَلَى شَاكِلَتِهِ ... (اسراء، ۸۴) / وَ مَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا لَهَا مُنْذِرُونَ (شعراء، ۲۰۸) / يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ مَنْ يَأْتِ مِنْكُنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبِينَةٍ يَضَاعَفْ لَهَا الْعَذَابُ... (احزاب، ۳۰) / إِنَّهُمْ أَقْبُوا آبَاءَهُمْ ضَالِّينَ (۶۹) فَهُمْ عَلَى آثَارِهِمْ يُهْرَعُونَ (صافات، ۷۰) / لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَ أُنزِلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَ الْمِيزَانَ ... (حدید، ۲۵) / وَ الَّذِينَ يَظَاهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ... فَتَخْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا... (مجادله، ۳) / فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ... فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَاِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ... (مجادله، ۴) / قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ ... (ممتحنه، ۴)	توجه به قانون، فساد اجتماعی، جذابیت تخلفات، فرهنگ عمومی، شفاف‌سازی انتظارات، برابری در برابر قانون، تغییر اجتماعی، ابزار اعمال قدرت، تعیین جرمه، تنوع جرمه، معرفی الگو

جدول ۵. مولفه‌های استنباطی در حوزه راهبردی در فرهنگ‌سازی

حوزه راهبردی	
آیات مرتبط	مولفه های استنباطی
لِنُبَلِّغَهُمْ آيَهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا (كهف، ۷) // وَ كَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَنْبِيَاءِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْعِظَةً وَ تَفْصِيلًا لِكُلِّ شَيْءٍ فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ وَ أْمُرْ قَوْمَكَ يَأْخُذُوا بِأَحْسَنِهَا ... (اعراف، ۱۴۵) / اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرَبَهُمْ ... (اعراف، ۱۶۰) // فَمَنْ اعْتَدَى بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ (مانده، ۹۴) // إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا ... (نساء، ۵۸) // حَتَّىٰ إِذَا فَشِلْتُمْ وَ تَنَازَعْتُمْ فِي الْأُمْرِ وَ عصَيْتُمْ ... (آل عمران، ۱۵۲) // إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ... (طه، ۹۴) // لِنُبَيِّنَ بِهٖ فُؤَادَكَ وَ رَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا (فرقان، ۳۲) / وَ فِي مُوسَىٰ إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ ... (ذاریات، ۳۸)	توجه به کیفیت کار، برنامه‌ریزی تفصیلی، توزیع عادلانه، شفافیت دستورات، شایسته سالاری، عوامل شکست، پیامد تصمیم، انسجام اجتماعی، آموزش، اصلاح متخلفین در سطوح بالا

جدول ۶. مولفه‌های استنباطی در حوزه اجرایی در فرهنگ‌سازی

حوزه اجرایی	
آیات مرتبط	مولفه های استنباطی
فَالْمُدْبِرَاتِ أَمْرًا (نازعات، ۵) // وَ لَئِنْ أَتَيْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَّلِيٍّ وَ لَا نَصِيرٍ (بقره، ۱۲۰) // وَ كِتَابٍ مَسْطُورٍ (۲) فِي رِجِّ مَنشُورٍ (طور، ۳) // أَلَا إِنَّ خَفَافَ اللَّهُ عَنْكُمْ ... (انفال، ۶۶) // يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَ لَنْ يَخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ ... (حجج، ۴۷) // الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ (بقره، ۱۴۷) // مَا كَانَ لِيَشِيرَ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَ الْحُكْمَ وَ النَّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي ... (آل عمران، ۷۹) // فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَ خُذُوهُمْ وَ احْضُرُوهُمْ وَ اقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَإِنْ تَابُوا وَ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَ آتَوْا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ... (توبه، ۵) // وَ قَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدْيَنَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا ... (يوسف، ۳۰) // قُلْ إِنَّمَا أُعْطِكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ ... (سبا، ۴۶)	تفویض مدیریتی، برخورد با متخلفان، ابلاغ کتبی، مدیریت اقتضایی، درخواست‌های نابجا، قاطعیت، سوءاستفاده از مقام، اجرای مقررات، انعطاف در امور، دقت در رفتار، عمل‌گرایی

جدول ۷. مولفه‌های استنباطی در حوزه کنترلی و نظارتی در فرهنگ‌سازی

حوزه کنترلی و نظارتی	
آیات مرتبط	مولفه‌های استنباطی
وَ كَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ ... (بقره، ۱۴۳) / وَ لَتَكُنَّ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ... (آل عمران، ۱۰۴) / أَلَمْ أَضِيعْ عَمَلِ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ لَمْ يَأْتِ بِغَضٍّ مِنْ بَعْضٍ ... (آل عمران، ۱۹۵) / وَ كَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَرًا مُجْرِمِيهَا لِيُمْكِرُوا فِيهَا ... (انعام، ۱۲۳) / لَقَدْ ابْتِغَوْا الْقِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَ قَالُوا لَكَ الْأُمُورُ ... (توبه، ۴۸) / إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ ... (توبه، ۸۳) / إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَى (ليل، ۴) / وَ كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ بَطَرَتْ مَعِيشَتَهَا ... (قصص، ۵۸) / إِذْ يَتَلَفَّى الْمُتَلَفِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَ عَنِ الشَّمَالِ قَعِيدٌ (ق، ۱۷) / وَ الَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ (نور، ۱۱)	نظارت، امر به معروف، نهی از منکر و نظارت عمومی، ارزیابی و تقدیر از عناصر کارا، مجرمین موثر، گزارش‌گیری، ثبت سوء سابقه، معیارهای ارزیابی عملکرد، پاداش، رفتار جمعی، نظارت همه جانبه و تنبیه، متناسب با تخلف

جدول ۸. مولفه‌های استنباطی در حوزه رفتاری عاملی در فرهنگ‌سازی

حوزه رفتاری عاملی	
آیات مرتبط	مولفه‌های استنباطی
فَاغْفِرْ عَنْهُمْ وَ اسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَ شَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ (آل عمران، ۱۵۹) / فَتَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ... وَ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ ... (نساء، ۸۴) / فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمِيلِ فَتَدْرُوهَا كَالْمُعَلَقَةِ ... (نساء، ۱۲۹) / يَدَّبَّرُوا الْأُمُورَ ... (۵) ذَلِكَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَ الشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ (سجده، ۶) / فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ مُبِينٌ (يونس، ۷۶) / وَ مِنْهُمْ مَنْ يُلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ ... (توبه، ۵۸)	مشورت، توکل، بخشش، پیشگامی قانونگذاران و مجریان، جلوگیری از تبعیض، تدبیر، آمادگی برای واکنشها، ایستادگی

سیاست‌های فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق

در این بخش انواع سیاست‌های شناختی و تبیینی، سیاست‌های تقنینی و سیستمی، سیاست‌های راهبردی، سیاست‌های اجرایی، سیاست‌های کنترلی و نظارتی و سیاست‌های رفتاری عاملی در راستای فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق مبتنی بر مولفه‌های استنباطی از قرآن کریم را مشاهده می‌نمایید.

جدول ۹. سیاست‌های فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق

سیاست‌های فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق	
نوع	گزاره‌های سیاستی
سیاست‌های شناختی و تبیینی	• آگاهی کافی در زمینه در شناسایی تهدیدهای موجود، یکی از شروط اساسی سیاست‌گذاری است. استفاده از عناصر اجرایی وفادار و کادرسازی آنان برای فرهنگ‌سازی مناسب ضروری است. • به منظور فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق، ابتدا باید به دنبال عوامل داخلی و شناخت ضعف‌های فرهنگی درون کشور بود، سپس عوامل خارجی بررسی شود، زیرا سیاست‌ها قابلیت اجرایی بیشتری در داخل دارد. • در سیاست‌گذاری فرهنگی، باید وضعیت کشورهای دیگر که در شرایط مشابه تصمیم‌گیری کرده‌اند، مورد توجه و عبرت قرار گیرد. • سیاستگذار، باید مواردی که در آن اهداف فرهنگی نظام توسط قاچاق تهدید می‌گردد را شناسایی نموده و به نهادها و عوامل مرتبط گوشزد نماید و با بیان سرگذشت وضعیتهای مشابه در پیشین، آنان را برای مقاومت در مسیر صحیح آماده سازند. • سیاستگذار باید از فعالیتها و برنامه‌های رقبای دشمنان در زمینه سازی قاچاق آگاهی داشته باشد تا غافلگیر نشود. • سیاستگذار در محاسبات خود، فقط وضعیت فعلی فرهنگ عمومی در زمینه قاچاق را نبیند، بلکه شایسته است ضمن بررسی و اطلاع کامل از وضعیت گذشته، عاقبت اندیش نیز باشند. • سیاستگذار باید تاکتیک‌ها و تبلیغات معارضین و ذینفعان را در زمینه قاچاق در ابعاد فرهنگی پیش‌بینی کند تا بتوانند علیه آن به موقع اقدام کنند. • سیاستگذار باید همه جوانب و آثار و پیامدهای تصمیمات خود را در نظر بگیرد و شتاب زده فرمانی صادر نکند.
سیاست‌های تقنینی و سیستمی	• وجود قانون یکی از اصول مهم برای جلوگیری از انحراف است. در زمینه فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق باید توجه کافی به وجود قوانین کارا داشت. • یکی از مهمترین اقدامات در زمینه فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق فهم زمینه‌های شکل‌گیری فساد اجتماعی است. • جاذبه برخی خلاف‌ها آنقدر زیاد است که حتی از نزدیک شدن به آنها نهی شده است. باید به منظور فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق جاذبه برخی از تخلفات قانونی را کم کرد. قاچاق از جمله پدیده‌هاییست که جذابیت مالی فراوانی دارد. • رفتار عمومی ریشه در فرهنگ عمومی دارد. رفتارها و تجربیات دوران زیست کودکی و

سیاست‌های فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق	
نوع	گزاره‌های سیاستی
	نوجوانی تاثیر بسزایی در شکل‌گیری شخصیت افراد دارد. باید در زمینه قاچاق فرهنگ عمومی جامعه را تصحیح نمود. • به منظور سیاستگذاری صحیح در زمینه مبارزه با قاچاق، قبل از اعمال سیستم تنبیه، باید تخلفات و مجازات آنها به طور کامل بیان شود. • در تشویق و تنبیه متخلفین پدیده قاچاق، به جایگاه و وضعیت آنها نباید توجه نمود و هر متخلفی باید مجازات شود، اگر چه از نزدیکان و صاحب منصبان باشد. • سیاستگذار و مجری در زمینه فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق، در برابر سنت‌ها و عرف‌های نادرست اجتماعی، نباید تسلیم شوند بلکه باید در جهت اصلاح آنها بکوشند. • در زمینه فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق باید ابزار کار و امکان اعمال قدرت را در اختیار سیاستگذار باشد تا بتواند سیاستهای خود را اجرایی نماید. • در زمینه فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق جریمه یکی از راه‌های کنترل است و باعث پیشگیری از تخلفات می‌گردد. • در زمینه فرهنگ‌سازی مناسب با مبارزه با قاچاق جریمه باید متنوع باشد و به نسبت توان جسمی و مالی فرد خاطی، متفاوت گردد. • یکی از مهمترین راهکارهای فرهنگ‌سازی، الگوسازی و معرفی الگو می‌باشد. می‌توان در زمینه مبارزه با قاچاق الگوهایی را در فضای اجتماعی معرفی نمود.
سیاست‌های راهبردی	• توجه به برنامه ریزی تفصیلی در فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق بسیار حائز اهمیت می‌باشد. • در کنار فرهنگ‌سازی در زمینه مبارزه با قاچاق، سیاستگذار باید توجه ویژه‌ای به توزیع عادلانه امکانات و منابع داشته باشد. • سیاستگذار باید سیستم فرهنگی و راهبردی را طوری تنظیم نماید که همگان در جریان قرار گیرند و بعد دستورات ابلاغ شود، سپس در صورت تعدی از آن مؤاخذه و تنبیه صورت گیرد. • یکی از شاخصهای مهم انتخاب افراد مناسب در عاملیت مبارزه با قاچاق در سطوح مختلف سیاستگذاری و اجرایی و به عبارت دیگر شایسته سالاری می‌باشد. • سستی و اختلاف در سیاستگذاران و عوامل اجرایی در زمینه مبارزه با قاچاق موجب شکست اهداف خواهد شد. • در اتخاذ تصمیمات و سیاستگذاری فرهنگی مبارزه با قاچاق باید به عوارض و پیامدهای آن توجه کرد و توجه کافی به وحدت و انسجام اجتماعی داشت. • آموزش، حمایت و دلگرمی به عاملین فرهنگ‌سازی و مبارزه با قاچاق کمک شایانی در

سیاست‌های فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق	
نوع	گزاره‌های سیاستی
	این زمینه خواهد نمود. • به منظور فرهنگ‌سازی صحیح مبارزه با قاچاق ابتدا باید از متخلفین سطوح بالا شروع کرد. • به منظور فرهنگ‌سازی در زمینه مبارزه با قاچاق باید از ابزارها و روشهای نوین استفاده نمود.
سیاست‌های اجرایی	• یکی از متدهای انتقال دانش تفویض تصمیم‌گیری‌ها به مدیران زیردست می‌باشد، که در مدیریت اجرایی برخورد با پدیده قاچاق نیز کارا می‌باشد. • در زمینه مبارزه با قاچاق پس از ابلاغ وظایف هر فرد، در برخورد با تخلف نباید هیچ تسامح و تساهلی به خرج داد. • به منظور فرهنگ‌سازی کارا و موثر، دستورات و فرامین باید به صورت مکتوب ابلاغ گردد. ابلاغیه‌ها باید بلیغ و رسا باشند و از زیبایی ظاهری، جهت برانگیختن انگیزش درونی برخوردار باشند. • در سیاست‌گذاری و فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق، گاهی باید به دلیل تغییر شرایط و اقتضائات، آئین نامه‌ها تغییر کند. • در بستر مبارزه با قاچاق، تقاضاهای عجولانه و نابجا، گرچه به صورت گروهی و مکرر باشد، نباید سیاست‌گذاران و قانونگذاران را وادار به عمل غیرحکیمانه کند. • در زمینه مبارزه با قاچاق، قانونگذار و مدیر اجتماعی باید از قاطعیت و یقین برخوردار باشد به خصوص در مواردی که تخلف صورت می‌گیرد. • به منظور فرهنگ‌سازی موثر و کارا در زمینه مبارزه با قاچاق، سوء استفاده از موقعیت و مسؤولیت، برای هیچ کس مجاز نیست و باید با آن به شدت برخورد نمود. • در مدیریت اجرایی مبارزه با قاچاق هم تندی لازم است (خندوهم...)، هم نرمش و بخشش (خلوا سبیلهم)، این دو اصل همیشه باید در کنار هم باشند. • در بستر اجرایی فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق، هر کس پست یا مسؤولیتی می‌گیرد، باید در رفتارهای خویش دقت زیادی داشته باشد چون اخبار مربوط به مسؤولین بسیار زود منتشر می‌شود. • افراد در برخورد با پدیده غیرقانونی قاچاق باید در حد توان خود اقدام کنند ولی به صورت انفرادی.
سیاست‌های کنترلی و نظارتی	• سیاستگذار به منظور زمینه‌سازی مناسب فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق باید سازوکارهای نظارتی را مد نظر داشته باشد. • امر به معروف و نهی از منکر دو سازوکار مهم در فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق می‌باشد. استفاده از این بستر و ابزار مردمی، رهاوردهای اجتماعی فراوانی را به همراه

سیاست‌های فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق	
نوع	گزاره‌های سیاستی
	خواهد داشت. • یکی از مهمترین روشها در فرهنگ‌سازی، تقدیر از عناصر مفید و کارا در بستر قانونی تعریف شده است. در زمینه موضوع قاچاق نیز می‌توان از عناصر کارا و مفید به منظور فرهنگ‌سازی تقدیر نمود. • در زمینه پدیده قاچاق مکرر از جمله حربه‌های اصلی مفسدین و مجرمین است. شناخت روشهای و متدهای مکرر از جمله بسترهای مبارزه با قاچاق خواهد بود. • در سیاستگذاری فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق، ناظرین باید در گزارش گیری، از منابع موثق بهره‌گیری نمایند. • موارد مرتبط با سوء سابقه افراد و تخلف از فرامین مرتبط با قاچاق باید ثبت شود. • به منظور فرهنگ‌سازی کارا و موثر در زمینه مقابله با قاچاق باید نظام پاداش عادلانه مبتنی بر عملکرد طراحی گردد. • موفقیت در زمینه فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق، درگرو عملکرد جمعی و اجتماعی و در بستری مردمی است. • در بستر فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق، نظارت باید همه‌جانبه باشد و به‌طور دقیق و کامل انجام گیرد تا به فهم دقیق تخلفات و آسیب‌ها منجر گردد. • در زمینه مبارزه با قاچاق تنبیه و توییح باید متناسب با میزان نقش افراد در تخلف باشد. کسی که نقش محوری داشته است قطعاً مجازات بیشتری نسبت به دیگران خواهد داشت.
سیاست‌های رفتاری عاملی	• مشورت و استفاده از نظریات مختلف در زمینه فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق بسیار حائز اهمیت می‌باشد. توکل به خداوند الهی ضروری می‌باشد. قانونگذار در مواردی که قانون اجازه می‌دهد، می‌تواند متخلفین را مورد عفو و بخشایش قرار دهد. • سیاستگذاران و مجریان مبارزه با قاچاق خود در اجرای سیاستها و قوانین باید پیشقدم باشند. • در طراحی سیستم فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق و ایجاد قوانین مرتبط باید از شکل‌گیری تبعیض جلوگیری به عمل آورد. • سیاستگذار باید مدبر بوده و تمامی ابعاد را در فرهنگ‌سازی لحاظ نماید. • سیاستگذار و عاملین فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق باید خود را آماده انواع بازخورها و واکنشها نمایند. • در اجرای سیاستها و قوانین مرتبط با قاچاق نباید تحت تاثیر سخنان و تبلیغات معاندین و ذینفعان مختلف قرار گرفت.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

محور اصلی این پژوهش دستیابی به الگویی به منظور سیاستگذاری در زمینه فرهنگ‌سازی مبارزه با قاچاق با بهره‌گیری از مبانی دینی بوده است. در بخش ابتدایی این پژوهش به الگوهای مطرح در زمینه فرهنگ‌سازی پرداخته شده است و اشاره گردیده که به منظور فرهنگ‌سازی در بعد جامعه از روش‌هایی همچون استفاده از ابزارهای سیاسی برای حل مسئله، ایجاد انجمن‌های گفتگو، پرورش ایده‌های جدید و نوآوری‌های اجتماعی، استفاده از رسانه‌ها و کانال‌ها و ... می‌توان استفاده نمود. در رویکردهای فرهنگ‌سازی نیز در ابعاد گوناگون می‌توان رویکردهای تواناسازی، رویکرد تعاملی، رویکرد تشویقی و رویکرد الگوسازی را مورد استفاده قرار داد. همچنین از جمله نتایج این پژوهش می‌توان به این موارد اشاره نمود که به منظور سیاستگذاری در زمینه فرهنگی مبارزه با قاچاق باید ابتدا زمینه‌های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی و همچنین پیامدهای فرهنگی، سیاسی و اقتصادی پدیده قاچاق را مورد بررسی قرار داد و همچنین عوامل تسهیل‌کننده و تشدیدکننده پدیده قاچاق را احصا و تجزیه و تحلیل نمود. به منظور فرهنگ‌سازی در زمینه قاچاق با بهره‌گیری از مبانی دینی و آیات قرآن نیز الگویی استخراج گردیده است که در لایه‌های شناختی تبیینی، تقنینی، سیستمی، راهبردی، اجرایی، کنترلی نظارتی و رفتاری عواملی سیاستهای پیشنهادی مستخرج از مبانی دینی را دربرمیگیرد... آیات و نکات قرآنی مربوط به هر کدام از این سطوح سیاستی استخراج گردیده و در هر کدام از این سطوح به صورت مجزا تشریح گردیده است.

فهرست منابع

- آقازاده، علیرضا، (۱۳۸۵)، بررسی تحلیلی و کاربردی سیاست جنایی ایران در قبال قاچاق کالا، تهران، نشر آثار اندیشه
- اقخم زاده، عبدالعزیز، (۱۳۸۸)، پیامدهای اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی مصرف کالاهای خارجی و قاچاق «فرسایش ملی»، اولین جشنواره فراخوان مقالات اقتصاد سالم، ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز
- اشترینان، کیومرث، علوم سیاستگذاری و دستاوردهای آن برای ایران، خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)، گروه مسائل راهبردی ایران، تهران، ۱۳۸۵
- اقشار، عبدالله و سبجانی نژاد، مهدی، (۱۳۸۸)، علل ناکارآمدی مقابله با قاچاق، تهران، نشر معرفت، شماره ۱۴۶، ۱۶۱-۱۷۷
- پژیویان، جمشید و مداح، مجید (۱۳۸۵)، بررسی اقتصادی قاچاق در ایران، پژوهشنامه اقتصادی، ش ۲۰، صص ۴۳-۷۰
- پوران، رضا، (۱۳۸۸)، بررسی علل و آثار و پیامدهای اقتصادی و اجتماعی واردات کالاهای قاچاق در ایران، اولین جشنواره فراخوان مقالات اقتصاد سالم
- پورنیازی، محمد تقی، (۱۳۸۹)، ریشه ها و پیامدهای قاچاق کالا، ماهنامه قاچاق کالا و ارز، مجمع تشخیص مصلحت نظام
- پیر مولر، سیاستگذاری عمومی، ترجمه حمیدرضا ملک محمدی، تهران، دادگستر، ۱۳۷۸، ۲۹۰
- رمضانی، علی، (۱۳۸۹)، تداوم قاچاق کالا و علل تشدید آن، تهران، نشر آفرینش، صص ۴۵-۶۳
- رحمت ا... قلی پور و ابراهیم غلامپور آهنگر، فرایند سیاستگذاری عمومی در ایران، تهران، مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۹، ص ۱۴
- سلطانی نژاد، موسی، (۱۳۸۹)، پیامدهای اقتصادی، اجتماعی فرهنگی سیاسی مصرف کالاهای خارجی و قاچاق، اولین جشنواره فراخوان مقالات اقتصاد سالم، ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز

- سیف، اله مراد، (۱۳۸۷)، **قاچاق کالا در ایران**، تهران: مجلس شورای اسلامی، مرکز پژوهش های مجلس، دفتر مطالعات اقتصادی
- صارمی، امین و جورکش، رضا، (۱۳۷۹)، **تبیین قاچاق کالا از منظر جامعه شناختی**، تهران، مجله اطلاعات سیاسی اقتصادی، شماره ۳ و ۲
- غلامی باغی، سعید و تاری، فتح الله، (۱۳۸۹)، **تاثیر متقابل فرهنگ و قاچاق کالا**، ماهنامه مهندسی فرهنگی، سال چهارم، شماره ۴۱ و ۴۲، صص ۴۸-۶۲
- فروزنده، لطف الله؛ وجدانی، فؤاد؛ مجله اطلاعات سیاسی - اقتصادی « بهمن و اسفند ۱۳۸۸ - شماره ۲۶۹ و ۲۷۰ ص ۱۸۰ - ۲۰۷
- قرائتی، محسن، ۳۰۰ نکته در مدیریت اسلامی، برگرفته از تفسیر نور، ۱۳۸۷.
- کریمی، ابوزر، (۱۳۸۷)، **علل و زمینه های قاچاق؛ پیامدهای قاچاق (پیش فرضها و مفروضات)**، www.shams44.blogfa.com.
- محسنی، حسن، (۱۳۸۹)، **پیامدهای اقتصادی اجتماعی سیاسی و فرهنگی قاچاق کالا**، اولین جشنواره فراخوان مقالات اقتصاد سالم، ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز
- مددی، زهرا، (۱۳۸۸)، **قاچاق**، تهران، موسسه تحقیقات تدبیر اقتصادی
- مهرآفرین، (۱۳۸۳)، **قاچاق کرم خاردار اقتصاد**، تهران، اتاق بازرگانی، شماره ۴۴۳
- نصیری، شهرزاد، (۱۳۹۰)، **بررسی عوامل موثر بر قاچاق کالا و ارز و تاثیر آن بر اقتصاد ملی**، مجله الکترونیکی ویستا (vista)
- نوری، جعفر، (۱۳۸۵)، **پیامدهای اقتصادی و راهکارهای کنترلی پدیده قاچاق**، مجله حقوقی مجد، مجتمع علمی فرهنگی مجد
- وطن پور، علیرضا، (۱۳۸۷)، **قاچاق کالا و تاثیر آن بر اقتصاد ملی**، بررسی های بازرگانی، شماره ۲۸
- Allison, G. T. (1971). *Essence of Decisions*. Boston, Little Brown.
- Anderson James, *Public Policy and Politics in America* (Monterey: Books/Cole, 1948), p.5.
- Brickland Thomes A., "An Introduction to the Policy Process": Armonk, Noram. E. Sharpe 1999. P. 21.
- Colebatch, H. K. (2002). "What's the Alternative?" in *Policy*, Open University Press. 1: 67-81.

- Duran Patrice, “Le Savant et la politique”, in L’annee sociologique, 1990, 40, pp. 227-234.
- Drucker, Peter (1954). *The Practice of Management*. Harper & Row. ISBN 0-06-091316-9.
- Knott, David; Muers, Stephen; Aldridge, Stephen ,2008, *Achieving Culture Change: A Policy Framework*. January 2008. A discussion paper by the Strategy Unit, London.
- Lasswell, and D. Lerner, *The Policy Sciences* (Stanford:Stanford University Press, 1951), pp. 3-15.
- Lindblom, C.E. (1959). “The science of muddling through”. *Public Administration Review* 19: 78-88.
- Majchrzuk Ann, *Methods for Policy Research* (London: Sage Publications, 1948), p. 11.
- Michael. E. Kraft and Scott. R. Furlong, "Public Policy", CQ Press, A Divison of SAGE Publications, 2003, P. 4.
- Meaning of "culture". Cambridge English Dictionary. Retrieved July 26, 2015.
- Mintzberg, Henry and, Quinn, James Brian (1996). *The Strategy Process: Concepts, Contexts, Cases*. Prentice Hall. ISBN 978-0-132-340304.
- Macionis, Gerber, John, Linda (2010). *Sociology 7th Canadian Ed*. Toronto, Ontario: Pearson Canada Inc. p. 53.
- Pyszczynski Tom, Solomon Sheldon, Greenberg Jeff , *Advances in Experimental Social Psychology, Thirty Years of Terror Management Theory: From Genesis to Revelation* ,Volume 52, 2015, Pages 1–70
- O’Neil, D. 2006. *Cultural Anthropology Tutorials*, Behavioral Sciences Department, Palomar College, San Marco, California. Retrieved: 2006-07-10.
- Pringle, H (1998). "The Slow Birth of Agriculture". *Science* 282: 1446. doi:10.1126/science.282.5393.1446.
- P.E. Petrakis, P.C. Kostis (2013) “Economic Growth and Cultural Change”, *Journal of Socio-Economics*, Issue C, Vol. 47, pp. 147-157.
- P. Petrakis, D. Valsamis (2013) “Entrepreneurship, Transaction Costs and Cultural Background”, *International Business Research*, Vol. 6, No. 5.
- Rumelt, Richard P. (2011). *Good Strategy / Bad Strategy*. Crown Business. ISBN 978-0-307-88623-1.
- Porter, Michael E. (1980). *Competitive Strategy*. Free Press. ISBN 0-684-84148-7.
- Paphne Taras, "Public Policy: Choice, Influence, Evaluation" *Journal Labor Res*, 2007, P.567-571.
- Pierre Muller, “Les Politiques Publiques”, Paris, Puf, 1998.
- Sam, David L.; Berry, John W. (1 July 2010). "Acculturation When Individuals and Groups of Different Cultural Backgrounds Meet".

- Perspectives on Psychological Science 5 (4): 472.
- Velkley, Richard (2002). "The Tension in the Beautiful: On Culture and Civilization in Rousseau and German Philosophy". *Being after Rousseau: Philosophy and Culture in Question*. The University of Chicago Press. pp. 11–30.
  - Tylor, E.B. (1974) [1871]. *Primitive culture: researches into the development of mythology, philosophy, religion, art, and custom*. New York: Gordon Press.

